

ISSN - 7447

รายงาน การเฝ้าระวังโรค ประจำสัปดาห์

WEEKLY EPIDEMIOLOGICAL
SURVEILLANCE REPORT

VOLUME 16 NUMBER 35

SEPTEMBER 6, 1985

แผลเรื้อรัง-ราชบุรี	416
แผลเรื้อรัง-กาญจนบุรี	424
แผลเรื้อรัง-นครราชสีมา	424
สถานการณ์โรค	427

การสอบสวนโรค

บรรณาธิการ รายงานการเฝ้าระวังโรคประจำสัปดาห์ฉบับนี้ได้รวบรวมรายงานการเกิดโรคแผลเรื้อรังที่เกิดขึ้นใกล้เคียงกันในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือรวม 3 จังหวัดด้วยกัน คือ ราชบุรี , กาญจนบุรีและนครราชสีมา ในระหว่างเดือนมีนาคม-กรกฎาคม 2528

แผลเรื้อรังเริ่มเข้ามาสู่ความสนใจของวงการสาธารณสุขในปี 2524 โดยมีรายงานมาจากหลายจังหวัดเข้ามายังกองระบาดวิทยา ในปีเดียวกันกระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศให้เป็นโรคติดต่อสำคัญที่ต้องรายงาน (1) จากการสัมภาษณ์และสอบถามไปยังแพทย์ในจังหวัดต่าง ๆ ได้ความเห็นตรงกันว่าแผลเรื้อรังน่าจะเป็นปัญหาที่เคยเกิดขึ้นมาหลายสิบปีแล้วก่อนหน้านี้และสงบลงไป เพิ่งจะเริ่มแพร่กระจายขึ้นมาใหม่ (2) การศึกษาโรคนี้ที่จังหวัดราชบุรีในปี 2524 พบว่ามีอัตราป่วยที่ค่อนข้างสูงมากถึง 27% (3) ขณะนี้กองระบาดวิทยาและสถาบันโรคผิวหนังได้วางโครงการร่วมกันที่จะศึกษาระบาดวิทยาของโรคนี้ขึ้น ในเรื่องของสาเหตุรวมทั้งปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ของโรค รวมทั้งหาวิธีการรักษาที่เหมาะสมต่อไป

1. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องชื่อโรคติดต่อและอาการสำคัญ

18 ธันวาคม 2524

2. การสำรวจโรคแผลเรื้อรังทั่วประเทศ พ.ศ. 2524 กองโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรคติดต่อ (ข้อมูลยังไม่ได้พิมพ์)

3. Kotrajaras R, Limpakarnjanarat K. Epidemic leg ulcers in Thailand. Southeast Asian J Trop Med Pub Hlth 1982;13: 568-574.

แผลเรื้อรัง-ราชบุรี

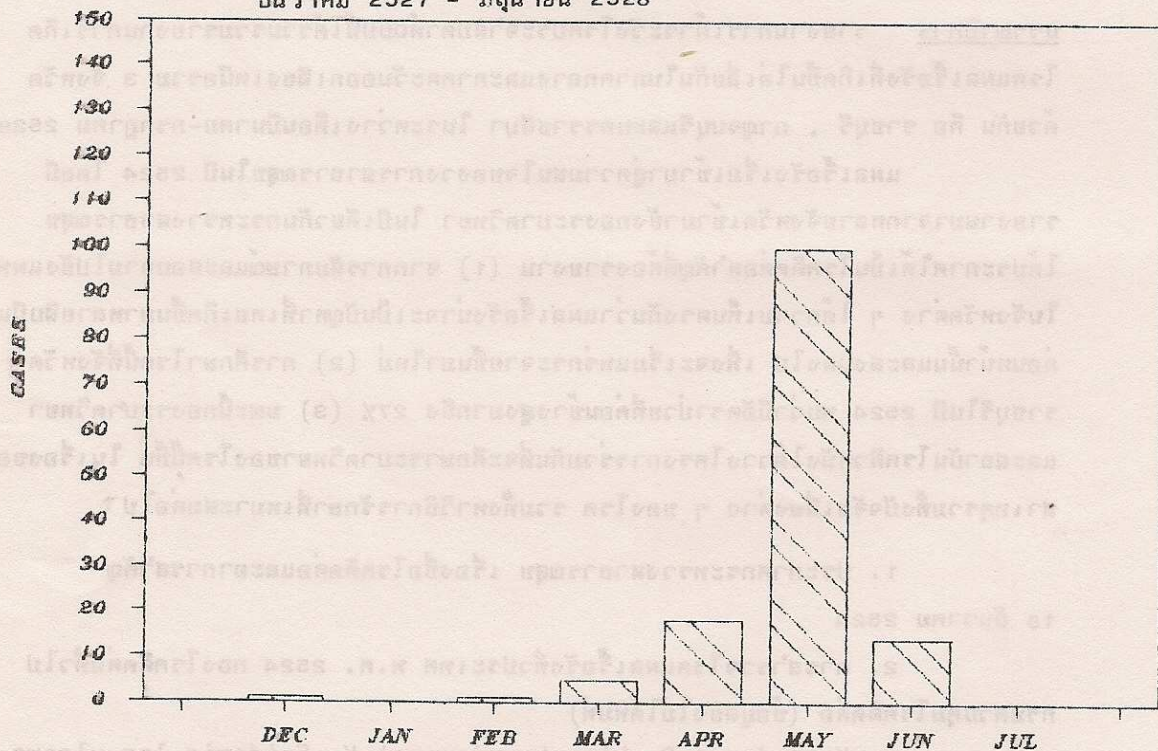
Chronic ulcer-Ratchaburi

การระบาดที่ 1

เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2528 เหล่ากาชาดจังหวัดราชบุรีได้แจ้งมายังศูนย์ระบาดวิทยาภาคกลาง จังหวัดราชบุรี ว่าพบเด็กมีแผลเรื้อรังจำนวนมากสงสัยจะเป็นโรคคุดทะราดใน ตำบลบ้านมิ่ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ศูนย์ฯ และเจ้าหน้าที่จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด จึงได้ออกสอบสวนโรคในเวลาต่อมา

ตำบลบ้านบึงประกอบด้วย 6 หมู่บ้าน พบผู้ป่วยที่มีแผลเรื้อรังรวมทั้งหมด 212 ราย ไม่มีผู้เสียชีวิต (อัตราป่วยรวม 39/1000 ประชากร, 212/5397) เป็นชาย 123 ราย หญิง 89 ราย ผู้ป่วยเกิดขึ้นในทุกกลุ่มอายุ ส่วนใหญ่เป็นเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปีลงมาและเป็นเด็กนักเรียน (ตารางที่ 1) มีสองหมู่บ้านที่มีผู้ป่วยมาก (อัตราป่วย 60-90/1000 ประชากร) ในขณะที่อีกสี่หมู่บ้านพบผู้ป่วยได้น้อยกว่า (อัตราป่วย 2-17/1000 ประชากร) หมู่บ้านที่มีผู้ป่วยมากเป็นหมู่บ้านชาวกระเหรี่ยง ซึ่งเป็นหมู่บ้านเก่า บ้านเรือนตั้งอยู่ติดกันเป็นกลุ่ม ต่างจากหมู่บ้านที่มีผู้ป่วยน้อยซึ่งเป็นหมู่บ้านคนไทยและบ้านเรือนตั้งอยู่ห่าง ๆ เริ่มมีผู้ป่วยรายแรกเกิดขึ้นตั้งแต่เดือนธันวาคม 2527 เว้นระยะห่างมาอีกสองเดือนจึงมีผู้ป่วยรายที่สองเกิดขึ้นในเดือนกุมภาพันธ์ 2528 หลังจากนั้นจำนวนผู้ป่วยค่อย ๆ เพิ่มขึ้นจนสูงสุดในเดือนพฤษภาคมและลดลงในเดือนมิถุนายน (รูปที่ 1)

รูปที่ 1 ผู้ป่วยแผลเรื้อรัง ตำบลบ้านบึง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี
ธันวาคม 2527 - มิถุนายน 2528

ตารางที่ 1 ผู้ป่วยแผลเรื้อรังแยกตามกลุ่มอายุ ตำบลบ้านบึง อำเภอสวนผึ้ง

จังหวัดราชบุรี	กลุ่มอายุ	ชาย	หญิง	รวม
	0-4	3	4	7
	5-14	64	44	108
	15-24	22	16	38
	25-44	25	17	42
	45 +	6	7	13
	ไม่ทราบ	3	1	4
	รวม	123	89	212

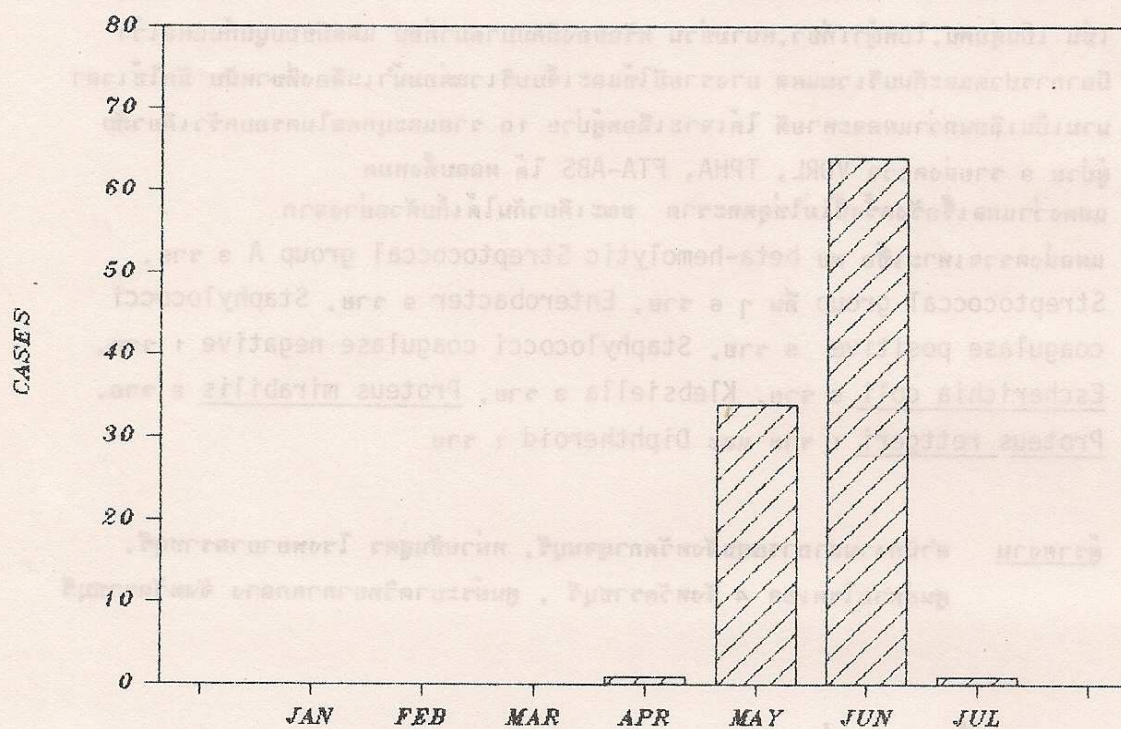
อาการป่วยของผู้ป่วยประกอบด้วยแผลอย่างน้อยหนึ่งแผลขึ้นไป พบผู้มีแผลเดียว 46% สองแผล 27% และที่เหลือมากกว่าสองแผลขึ้นไป ตำแหน่งแผลเกือบทั้งหมดเป็นที่ขาและเท้า โดยที่เท้าเป็นมากที่สุด (69%) รองลงไปเหนือเท้าจนถึงหัวเข่า (17%) ที่เหลือเหนือเข่าขึ้นไป มีเพียง 4% ที่มีแผลบริเวณแขน มือ หรือใต้คาง ลักษณะแผลมักเริ่มจากมีสาเหตุ นำ เช่น เป็นตุ่มคัน, ไขว้เท้า, หนอง, ฝี หรือของมีคมบาดมาก่อน แผลมีขอบนูนขึ้นแผลเว้า มีอาการปวดและคันบริเวณแผล บางรายมีไข้และเจ็บบริเวณต่อมน้ำเหลืองที่ขาหนีบ มักใช้เวลา นานเป็นเดือนกว่าแผลจะหายดี ได้เจาะเลือดผู้ป่วย 10 รายและบุคคลในครอบครัวเดียวกับ ผู้ป่วย 9 รายส่งตรวจ VDRL, TPHA, FTA-ABS ได้ ผลลบทั้งหมด แสดงว่าแผลเรื้อรังครั้งนี้ไม่ใช่คุชตะโรค ขณะเดียวกันได้เก็บตัวอย่างจาก แผลส่งตรวจเพาะเชื้อ พบ beta-hemolytic Streptococcal group A 3 ราย, Streptococcal group อื่น ๆ 6 ราย, Enterobacter 9 ราย, Staphylococci coagulase positive 5 ราย, Staphylococci coagulase negative 1 ราย, Escherichia coli 5 ราย, Klebsiella 3 ราย, Proteus mirabilis 2 ราย, Proteus rettgeri 1 ราย และ Diptheroid 1 ราย

ผู้รายงาน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาญจนบุรี, หน่วยชันสูตร โรงพยาบาลราชบุรี, ศูนย์กามโรคเขต 4 จังหวัดราชบุรี, ศูนย์ระบาดวิทยาภาคกลาง จังหวัดราชบุรี

การระบาดที่ 2 ระหว่างเดือนเมษายนถึงกรกฎาคม 2528 มีการระบาดของโรคแผลเรื้อรังเกิดขึ้นใน 6 หมู่บ้าน ในตำบลปากช่อง อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี พบผู้ป่วยรวม 100 ราย อัตราป่วยต่ำตั้งแต่ 4-13/1000 ในสามหมู่บ้าน อีกสามหมู่บ้านอัตราป่วยสูงกว่า ตั้งแต่ 32-62/1000 เริ่มมีผู้ป่วยรายแรกเกิดขึ้นในเดือนเมษายน 2528 หลังจากนั้นจำนวนผู้ป่วยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในเดือนพฤษภาคมและมิถุนายนและลดลงหลังจากนั้น (รูปที่ 2) ในจำนวนผู้ป่วย 100 ราย เป็นเด็กนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา 2 แห่งใน 2 หมู่บ้าน ถึง 67 ราย อัตราป่วยรวมในสองโรงเรียนเท่ากับ 182.6/1000 ผู้ป่วยทั้ง 100 ราย มีอายุระหว่าง 3-63 ปี ครึ่งหนึ่งของผู้ป่วยอายุตั้งแต่ 5-14 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มเด็กในวัยเรียน (ตารางที่ 1) ผู้ป่วยส่วนใหญ่จะมีอาการเริ่มแรกเป็นตุ่มคัน เมื่อเกาจะกลอกเป็นแผลเล็กน้อย ในระยะแรก ต่อมาแผลลุกลามออกไป บางรายมีอาการคันร่วมด้วยแผลเหล่านี้หายยาก พบว่าผู้ป่วยแต่ละรายมีแผลตั้งแต่ 1-9 แผล พบแผล 1-2 แผลมากที่สุด (68%) 80% มีแผลที่หัวเข่าหรือต่ำกว่าหัวเข่าลงมา พบแผลที่แขนหรือมือ 15% และเพียง 3% ที่มีแผลที่ใต้คางหรือต้นคอ การเก็บตัวอย่างจากแผลส่งเพาะเชื้อรวม 27 ราย พบ Staphylococci coagulase positive 12 ราย (44.4%) beta Streptococci group A 9 ราย (33.3%) Enterobacter 6 ราย (22.2%) klebsiella 5 ราย (18.5%) Pseudomonas aeruginosa 1 ราย (3.7%)

รูปที่ 2 ผู้ป่วยแผลเรื้อรัง ต่าบลปากช่อง อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี

มกราคม-กรกฎาคม 2528

ตารางที่ 1 ผู้ป่วยแผลเรื้อรังแยกตามกลุ่มอายุ ต่าบลปากช่อง อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี, เมษายน-กรกฎาคม 2528

กลุ่มอายุ	จำนวนผู้ป่วย
0-4	5
5-9	29
10-14	33
15-24	15
25-44	8
45	10

ผู้รายงาน เจ้าหน้าที่ระบาดวิทยา สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดราชบุรี,
ศูนย์ระบาดวิทยาภาคกลาง จังหวัดราชบุรี

แผลเรื้อรัง-กาญจนบุรีChronic ulcer-Kanchanaburi

ระหว่างเดือนพฤษภาคม-กรกฎาคม 2528 ได้เกิดการระบาดของโรคแผลเรื้อรังขึ้นในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ อำเภอนอนนทวน จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำนักเรียนกินนอนรวมกัน มีเรือนนอน 7 หลัง มีนักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 รวมกัน 680 คน พบผู้ป่วยเกิดขึ้นในโรงเรียนรวมทั้งหมด 96 ราย (14%) ส่วนใหญ่เป็นเด็กอายุ 7-10 ปี ผู้ป่วยทุกรายมีแผลเกิดขึ้น โดยบริเวณที่เป็นแผลพบต่ำกว่าหัวเข่าลงมา ส่วนใหญ่พบที่หน้าแข้ง แผลจะเริ่มต้นจากตุ่มเล็ก ๆ ใส ๆ แล้วแตกออก หรือเป็นแผลเล็กจากสาเหตุอื่นมาก่อน ต่อมาแผลจะเริ่มเห่อบวม มีลักษณะเป็นวงกลมหรือวงรี ตรงกลางชำเลืองดำหนอง ขอบแผลยกสูง แข็ง ขนาดแผลมีทั้งใหญ่และเล็กแล้วแต่ความรุนแรงทางโรงพยาบาลได้ให้การรักษาด้วยยาปฏิชีวนะและการทำแผล ปรากฏว่าผู้ป่วยทุกรายมีอาการดีขึ้น

ผู้รายงาน โรงพยาบาลพนมทวน, สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาญจนบุรี

แผลเรื้อรัง-นครราชสีมาChronic ulcer-Nakhon Ratchasima

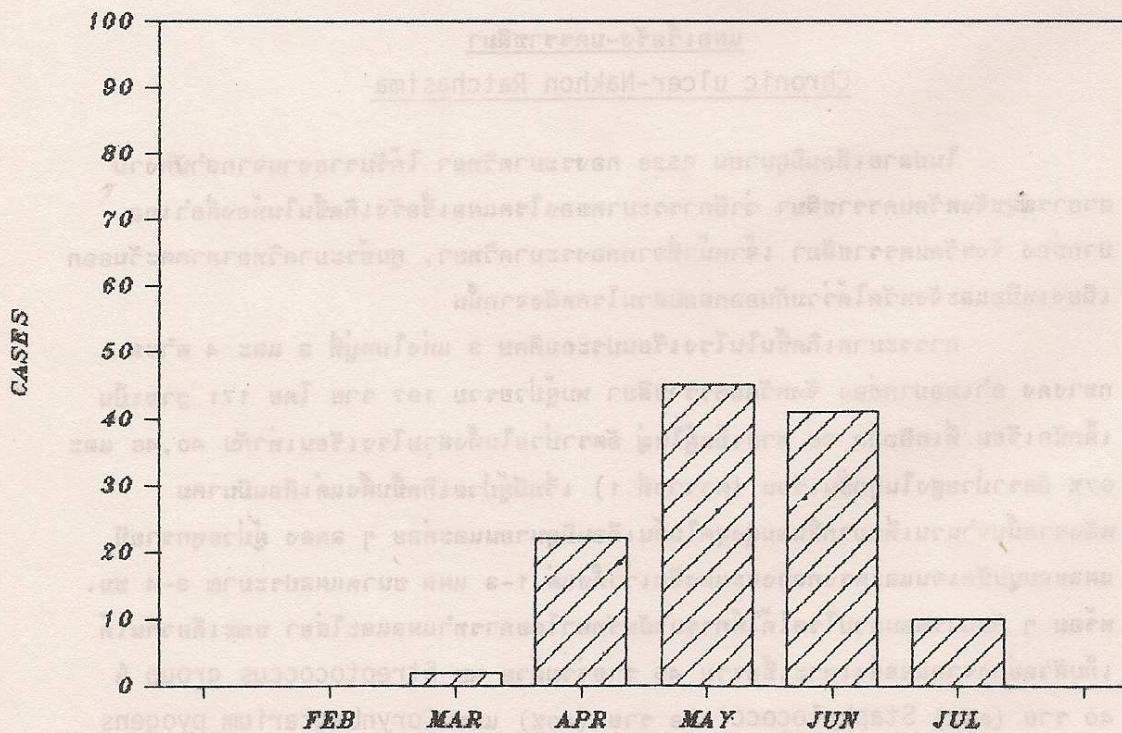
ในปลายเดือนมิถุนายน 2528 กองระบาดวิทยา ได้รับรายงานจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา ว่ามีการระบาดของโรคแผลเรื้อรังเกิดขึ้นในท้องที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เจ้าหน้าที่จากกองระบาดวิทยา, ศูนย์ระบาดวิทยาภาคตะวันออกเฉียงเหนือและจังหวัดได้ร่วมกันออกสอบสวนโรคหลังจากนั้น

การระบาดเกิดขึ้นในโรงเรียนประถมศึกษา 3 แห่งในหมู่ที่ 3 และ 4 ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบผู้ป่วยรวม 197 ราย โดย 171 รายเป็นเด็กนักเรียน ที่เหลืออีก 26 รายเป็นผู้ใหญ่ อัตราป่วยในทั้งสามโรงเรียนเท่ากับ 40.46 และ 67% อัตราป่วยสูงในทุกชั้นเรียน (ตารางที่ 1) เริ่มมีผู้ป่วยเกิดขึ้นตั้งแต่เดือนมีนาคม หลังจากนั้นจำนวนเพิ่มมากขึ้นจนสูงสุดในต้นเดือนมิถุนายนและค่อย ๆ ลดลง ผู้ป่วยทุกรายมีแผลขอบนูนชัดเจนและตรงกลางจะแดงลึกเว้าตั้งแต่ 1-3 แผล ขนาดแผลประมาณ 3-4 ซม. พร้อม ๆ กับการสอบสวนโรคได้ให้การบำบัดรักษาโดยการทำแผลและใส่ยา ขณะเดียวกันได้เก็บตัวอย่างจากแผลส่งเพาะเชื้อรวม 45 รายร่วมด้วย พบ Streptococcus group A 40 ราย (89%) Staphylococci 18 ราย (40%) และ Corynebacterium pyogens 11 ราย (24%) ส่วนการเก็บตัวอย่างแมลงหวี่ในหมู่ที่ 3 ส่งตรวจไม่พบเชื้อแบคทีเรียใด ๆ

ตารางที่ 1 ผู้ป่วยแผลเรื้อรังในโรงเรียนประถมศึกษา 3 แห่งในหมู่ที่ 3 และ 4 ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

	นักเรียน	ผู้ป่วย	อัตราป่วย (%)
ประถมศึกษาที่ 1	107	42	39.3
ประถมศึกษาที่ 2	68	31	45.6
ประถมศึกษาที่ 3	68	32	47.1
ประถมศึกษาที่ 4	46	23	50.0
ประถมศึกษาที่ 5	42	22	52.4
ประถมศึกษาที่ 6	44	21	47.7
	375	171	45.6

รูปที่ 1 ผู้ป่วยโรคแผลเรื้อรัง หมู่ที่ 4 ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มกราคม - กรกฎาคม 2528

ในช่วงกลางเดือนกรกฎาคม 2528 ได้ทำการสอบสวนโรคเพิ่มเติมในหมู่ที่ 4 ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาอีกครั้งหนึ่ง รวบรวมผู้ป่วยได้ ทั้งหมด 120 ราย แยกเป็นเด็กนักเรียนและครู 80 ราย และเด็กและผู้ใหญ่ในหมู่บ้านอีก 40 ราย ทั้ง 120 ราย เป็นชาย 78 ราย หญิง 42 ราย อายุตั้งแต่ต่ำกว่า 1 ปี - 65 ปีขึ้นไป อัตราป่วยสูงในกลุ่มอายุ 7-9 ปี และ 10-14 ปี ซึ่งเป็นเด็กในวัยเรียน รองลงมาคือเด็ก อายุต่ำกว่า 5 ปี (ตารางที่ 2) เริ่มมีผู้ป่วยเกิดขึ้นในหมู่บ้านตั้งแต่กลางเดือนมีนาคม 2528 จำนวนผู้ป่วยเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนสูงสุดในเดือนพฤษภาคมและลดลงหลังจากนั้น (รูปที่ 1) ทุกรายมีแผลมีขอบชัดเจน ตรงกลางแผลลึกเว้า ส่วนใหญ่มีอาการคันบริเวณขอบแผลและปวด บริเวณแผล พบผู้ที่มีแผลเดียว 56% สองแผล 21% ที่เหลือสามแผลหรือมากกว่าขึ้นไป ผู้ป่วย 53 รายมารับการรักษาที่เจ้าหน้าที่ 42 รายซื้อยากินเองและ 25 รายที่เหลืองใช้ยาสมุนไพร และยากลางบ้าน

ตารางที่ 2 ผู้ป่วยแผลเรื้อรังแยกตามกลุ่มอายุ หมู่ที่ 4 ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา, มีนาคม-กรกฎาคม 2528

กลุ่มอายุ	ประชากร	ผู้ป่วย	อัตราป่วย (%)
0-4	62	11	17.7
5-6	37	3	8.1
7-9	39	34	87.2
10-14	72	50	69.4
15-24	120	6	5.0
25-44	141	11	7.8
45-64	85	3	3.5
65	23	2	8.7
รวม	589	120	20.4

ผู้รายงาน เจ้าหน้าที่ระบาดวิทยา สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา,
ศูนย์ระบาดวิทยาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดนครราชสีมา,
คณะเวชศาสตร์เขตร้อน มหาวิทยาลัยมหิดล, สถาบันโรคผิวหนัง,
โครงการศึกษาฝึกอบรมในสาขาวิชาระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข